

500 WOORDEN DIE IEDEREEN MOET KENNEN
OM DE ACTUALITEIT TE BEGRIJPEN

MARC HENDRICKX
WERNER GOOSSENS

500
WOORDEN
DIE IEDEREEN
MOET KENNEN

*OM DE ACTUALITEIT
TE BEGRIJPEN*

THOMAS
MORE

D/2024/45/548 - ISBN 978 90 209 5431 9 - NUR 813

Vormgeving cover & binnenwerk: DE WITLOFCOMPAGNIE

© Marc Hendrickx, Werner Goossens & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2013.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag veeveelvoudigd worden en of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus

Vaartkom 41 bus 01.02

3000 Leuven

België

www.lannoocampus.com

Postbus 23202

1100 DS Amsterdam

Nederland

500 WOORDEN

INHOUDSOPGAVE

BINNENLANDSE POLITIEK

10

BUITENLANDSE POLITIEK

28

ECONOMIE

48

ARBEID EN SOCIALE ZAKEN

62

SAMENLEVING

86

MILIEU

102

CULTUUR

120

LIFESTYLE

132

MEDIA

148

SPORT

162

INLEIDING

Met dit boek willen we je op een zeer snelle manier introduceren in honderden termen uit tien journalistieke domeinen: binnenlandse politiek, buitenlandse politiek, economie, arbeid en sociale zaken, samenleving, milieu, cultuur, lifestyle, media en sport. Deze publicatie vormt geen cursus of encyclopedie: daarvoor is ze niet gespecialiseerd genoeg en ontbreken er structurele verklaringen, verbanden en theorieën. Ze biedt wel een lijst van verklaringen van frequent gebruikte termen die de lezer een sleutel aanreiken om actuele berichtgeving te begrijpen. Wie de inspanning wil doen om zich in deze lijst vast te bijten, schudt als het ware de boom der kennis zó, dat het merendeel van de vruchten rechtstreeks in de mand valt. Geen ladder nodig, hoewel een plukbeurt van de overgebleven vruchten nuttig blijft.

Het *doelpubliek* van dit boek is de toekomstige mediamedewerker die de terminologische drempels snel wil overschrijden, maar ook iedereen die meer inzicht in de berichtgeving wenst.

De opgenomen termen zijn onder andere het *resultaat van onderzoek* naar de mate waarin ze voorkomen in de Nederlandstalige media. Deze selectie gebeurde via *Mediargus*, het digitale mediaplatform van de Vlaamse dagbladers. Als een term in dit boek voorkomt, mogen de lezers er dus van uitgaan dat de term min of meer frequent gebruikt wordt. ‘Dubbeltellingen’ via overname door verschillende kranten van dezelfde tekst, en ook varianten van een term moesten daarbij wel kritisch bekeken worden. Termen waarvan de betekenis onmiddellijk duidelijk is, werden niet opgenomen.

De meeste termen zijn *actueel*, maar omdat het begrip ‘actualiteit’ nogal eens afhangt van wat de lezers zich al dan niet herinneren van bepaalde gebeurtenissen, is er voor een enigszins arbitrair criterium gekozen: wat zich afspeelde vóór het laatste kwart van de 20ste eeuw definiëren we hier als ‘niet meer actueel’

(tenzij voor de enkele gevallen waar de term voortdurend gebruikt wordt als referentiepunt voor het heden).

Anderzijds brengt het opvolgen van termen uit de actualiteit met zich mee dat dit boek snel verouderd raakt. Er is dan ook voor gekozen om in het boek geen termen op te nemen die gemeengoed werden na 2012.

Inhoudelijk begint elk van de tien domeinen met een beschouwing door een beroepsjournalist.

Vervolgens zijn er de domeinspecifieke *termen*, alfabetisch gerangschikt. Uitgesloten zijn de namen van voorwerpen, waarvan men de betekenis gemakkelijk kan opzoeken, en instellingen, waarvoor aparte publicaties bestaan. Wel opgenomen zijn vooral principes, mechanismen, metaforen, ideeën, tendensen enzovoort.

Na elke term volgt een vereenvoudigde *verklaring*, gebaseerd op digitale bronnen – een overheidsdienst, een digitaal woordenboek, een gespecialiseerde website of een persartikel.

De discussie over de wetenschappelijke status van Wiki-sites wordt hier niet gevoerd; de sites bleken wel zeer nuttig bij het verzamelen van inhoudelijke informatie.

Blogs, polemische of duidelijk ideologisch gebonden websites, ingezonden commentaarstukken enzovoort werden vanzelfsprekend niet geselecteerd.

De publicatie is het resultaat van gezamenlijke inspanningen van een aantal lectoren uit de opleiding journalistiek aan Thomas More Mechelen. Opleidingshoofd Herman Duponcheel was een unieke drijvende kracht achter het project: dankzij hem evolueerde een vaag idee tot een plan voor een publicatie. Hij legde de contacten en moedigde ons steeds aan, waardoor we hem veel dank verschuldigd zijn.

De voornaamste promotoren van de publicatie zijn echter Peter Saerens en Niels Janssens van uitgeverij LannooCampus. Zij zorgden er van in het begin voor dat obstakels werden opgeruimd, gaven snel de kaders van het project

aan en bepaalden de deadlines. Op die manier maakten ze de verzameling van materiaal tot een haalbare taak. Redacteur Thijs Delrue verzorgde verder de lay-out met een bijzonder kritisch oog.

We zijn ook ten zeerste dank verschuldigd aan de beroepsjournalisten die bereid waren om een inleidende bijdrage te schrijven, en die ook de verklaringen voor de termen op hun waarde beoordeelden. Het betreft Dieter De Cleene (milieu), Chris De Nijs (arbeid), Gie Goris (samenleving en buitenlandse politiek), Corry Hancké (buitenlandse politiek), Peter Vantuyghem (cultuur), Steffy Merlevede (sport), Trui Moerkerke (lifestyle), Emmanuel Vanbrussel (economie), Yves Desmet en Luc Van der Kelen (binnenlandse politiek). Bij het voorbereiden van dit boek groeide bij de auteurs erg veel respect voor de kennis van deze specialisten. Moge dit boek een eerbetoon vormen aan deze bijzondere groep professionals.

Tot slot nog een opmerking: de auteurs zijn er zich terdege van bewust dat bepaalde lemma's onvolkomenheden kunnen bevatten, zoals eenzijdigheden of stroeve formuleringen. We staan dan ook open voor suggesties.

Marc Hendrickx
Werner Goossens

500 WOORDEN

BINNENLANDSE POLITIEK

Olijfboomcoalitie

De MR dreigt bijkomende zetels te verliezen bij een eventueel B-H-V-compromis, en is doodsbang om bij de volgende coalitievorming uit de boot te vallen. Want PS, cdH en Ecolo hebben nu al een akkoord om na de volgende verkiezingen ook op federaal niveau voor de olijfboomcoalitie te gaan. In het nauw gedreven maakt een blauwe kat rare sprongen, bij voorkeur de vlucht vooruit.

Yves Desmet – *De Morgen*

Alarmbelprocedure

Procedure waarmee een taalgemeenschap de behandeling van een wetsvoorstel van een andere gemeenschap kan opschorten. De procedure moet verhinderen dat een taalgemeenschap haar voorstel ten nadele van de andere zou doordrukken. Na het ingaan van de procedure heeft de federale regering dertig dagen om een advies te formuleren. In 2010 trokken de Franstaligen aan de alarmbel om de behandeling van een Vlaams wetsvoorstel over de splitsing van BHV in de commissie Binnenlandse Zaken van de Kamer te blokkeren.

Begrotingscontrole

Aanpassing van de cijfers van een begroting aan niet-geplande kosten en aan onverwachte economische resultaten. De EU vraagt aan haar lidstaten om tweemaal per jaar (elk 'semester') een controle door te voeren. De begrotingscontrole is telkens een hele klus, waarbij avond- en nachtwerk niet geschuwd worden.

Beheerscontract

Contract tussen de overheid en sommige overheidsbedrijven waarbij staats-toelagen aan het bereiken van bepaalde doelstellingen worden gekoppeld. Deze concrete opdrachten worden op een termijn van drie tot vijf jaar uitgetekend. Bij de NMBS gaat het bv. om het aantal vervoerde reizigers, mobiliteit van personen met een handicap en de stiptheid van de treinverbindingen.

Belangenconflict

Procedure waarbij een parlement de behandeling van een initiatief van een ander parlement gedurende zestig dagen kan laten schorsen. Het Overlegcomité, een orgaan waarin vertegenwoordigers zetelen van de verschillende regeringen, moet binnen die tijd een oplossing zoeken. In 2009 werd door de Franse en nadien ook door de Duitstalige Gemeenschap een belangenconflict ingeroepen in het kader van de kwestie BHV.

BHV

Afkorting voor (de kwestie) Brussel-Halle-Vilvoorde, een kieskring die tot de zesde staatshervorming (zie p.26) van 2011 een communautaire twistappel bleef. De reden daarvoor is dat BHV – in tegenstelling tot andere kieskringen – niet uit een provincie bestond, maar uit delen van de eentalige provincie Vlaams-Brabant (de arrondissementen Halle en Vilvoorde, de zgn. Vlaamse randgemeenten rond Brussel), evenals het tweetalige gebied Brussel. Als gevolg daarvan kon ook in die Vlaamse gemeenten op Franstalige kieslijsten gestemd worden, wat veel Vlamingen als een inbreuk op het principe van de eentaligheid van Vlaanderen beschouwden. In 2011 werd de kieskring BHV onder Vlaamse druk in twee aparte kieskringen gesplitst.

Biefstukken-socialisme

Informeel term (naar een uitspraak van de Gentse politicus Edward Anseele) voor het streven van de socialistische beweging van de eerste helft van de twintigste eeuw naar verbetering van het materiële lot van de arbeiders. In een hedendaagse betekenis kan de term gebruikt worden voor het streven van socialisten om vooral de verworvenheden van de consumptiemaatschappij te behouden.

Brusselse corridor

Voorstel van sommige Franstalige politici om Brussel bij een eventuele splitsing van België via een strook grondgebied met Wallonië te verbinden, zodat de stad geen enclave in Vlaanderen meer vormt.

Canapébenoeming

Informeel term voor het verkrijgen van een begeerde functie door een seksuele verhouding met een persoon die invloed kan uitoefenen op de benoeming.

Colloque singulier

Letterlijk: 'enkelvoudig gesprek'. Politieke norm die bepaalt dat politici de inhoud van de gesprekken die ze met de koning hadden, niet mogen laten uitlekken. Het colloque singulier houdt verband met de grondwettelijke onschendbaarheid en de neutraliteit van de koning. Als men deze zwijgplicht niet respecteert, 'ontbloomt' men 'de kroon', zoals de uitdrukking luidt. Tijdens de regeringsonderhandelingen van 2011 bleek het colloque singulier niet altijd gerespecteerd te worden.

Confederalisme

Politieke term waarvan de exacte betekenis wordt betwist. Mogelijke omschrijving: streven naar een confederale staat waarbij autonome entiteiten minimale bevoegdheden overdragen aan een hoger bestuursniveau. Volgens een aantal commentatoren kunnen Vlaanderen en Wallonië pas na een splitsing van België een confederatie vormen; volgens anderen kan het ook omgekeerd.

Coöptatie

Vorm van verkiezing waarbij leden van een vereniging, vergadering of een verkozen raad zelf nieuwe kandidaten aanwijzen, eerder dan dat een hogere instantie ze aanduidt of dat ze rechtstreeks verkozen worden. Het systeem wordt bv. toegepast in schoolraden. Sinds 1921 worden gecoöpteerde senatoren verkozen door de zgn. gemeenschapssenatoren en de rechtstreeks verkozen senatoren. Over het principe wordt regelmatig gediscussieerd; in het Vlinderakkoord (zie p.25) werd overigens afgesproken dat de Senaat niet meer rechtstreeks verkozen zal worden.

Cordon sanitaire

Letterlijk 'schutkring rond een besmettingshaard', maar in politieke (Vlaamse) context: afspraak (1991) tussen verschillende partijen om op gemeentelijk (en hoger) niveau geen bestuurscoalitie (schepencollege en OCMW-raad, bestendige deputatie, regering) aan te gaan met het Vlaams Blok (later: Vlaams Belang) omdat deze partij racistische praktijken werd verweten. Drie met het Vlaams Blok verbonden vzw's werden in een arrest van 2004 immers veroordeeld voor inbreuken op de antiracismewet. Critici van het cordon wijzen vaak op het ondemocratische karakter ervan.

Dioxinecrisis

Politiek schandaal (1999) dat losbarstte na het bericht dat de giftige stof dioxine via veevoeder in de voedselketen was geraakt. Grote hoeveelheden kippen werden geslacht en de aanvoer van verschillende soorten vlees werd geblokkeerd. Het schandaal beïnvloedde in sterke mate de uitslag van de federale verkiezingen van 1999. Met de oprichting van het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid in 2000 kwam er een centraal controleorgaan, dat jaarlijks meer dan 80.000 inspecties doorvoert.

Dotatie

In een politieke context: bedrag waarmee een instelling of persoon activiteiten kan bekostigen. Zo krijgen leden van de koninklijke familie een jaarlijkse dotatie. Via de media wordt vaak kritiek geuit over de omvang van die dotatie en het aantal personen dat ervan geniet. In de meeste Europese vorstendommen hebben immers enkel de koning(in), zijn of haar echtgenoot (-note) en de kroonprins(es) recht op een dotatie. In 2010 werden de dotaties van de prinselijke leden van het Belgische koningshuis voor het eerst verminderd.

Dubbelmandaat

Situatie waarbij een verkozene (een 'gemandateerde van zijn kiezers') in twee parlementen zetelt, bv. ten gevolge van coöptatie (zie p.14) vanuit één parlement naar een ander. Kamerleden kunnen ook een dubbelmandaat uitoefenen als senator.

Een andere, in 1992 afgeschafte vorm van een dubbelmandaat was de regeling waarbij een Vlaamse verkozene in het federale parlement zowel zijn Belgische als zijn Vlaamse kiezers vertegenwoordigde; er bestonden toen geen aparte regionale verkiezingen en evenmin een apart Vlaams parlement.

Egmontpact

Communautair akkoord (1977) gesloten in het Egmont- en later Stuyvenbergkasteel (vandaar ook de naam 'Egmont- en Stuyvenbergakkoord'). Juridische problemen (o.a. over het advies van de Raad van State) en betwistingen over de inhoud (bv. het zgn. 'inschrijvingsrecht' van Franstaligen uit Halle-Vilvoorde in Brussel) leidden ertoe dat het akkoord niet in wetteksten werd omgezet. Meningsverschillen over het pact leidden uiteindelijk tot de val van de regering-Tindemans II in 1978. Het akkoord was wel een belangrijke stap op weg naar de federalisering van België.

Exitpoll

Naar het Engelse 'poll' (enquête): enquêtetechniek waarbij een onderzoeksbureau de kiezers naar hun stemgedrag vraagt meteen nadat ze hun stem hebben uitgebracht. Het voordeel in vergelijking met polls vóór de verkiezingen is dat de stemmen definitief zijn: er zijn geen 'zwevende' kiezers meer. De resultaten van exitpolls zijn bovendien snel beschikbaar: op de dag van de verkiezingen, en soms al voordat de kiesbureaus gesloten zijn. Informatie verkregen via exitpolls is ook interessant om kiezersprofielen in kaart te brengen.

Faciliteitengemeente

Naar het Franse *'facilité'* (mogelijkheid of gemakkelijker): gemeente rond Brussel of op de taalgrens waar inwoners in contacten met overheidsdiensten een andere landstaal dan de bestuurstaal van het gebied mogen gebruiken. De faciliteiten worden niet door iedereen op dezelfde manier geïnterpreteerd. Franstaligen beschouwen faciliteiten min of meer als een verworven (mens-)recht en wijzen naar internationale verdragen. Vlamingen beschouwen ze als tijdelijk en als een uitdovende overgangsmaatregel.

Federale kieskring

Verkiezbaarheid van een politicus over het hele Belgische grondgebied. Voorstanders verdedigen de stelling dat kiezers ook voor politici buiten hun traditionele kieskring (bv. de eigen provincie) zouden moeten kunnen kiezen, in dit geval politici uit een anderstalig landsdeel. Ze stellen ook dat politici op die wijze worden aangezet om met de andere taalgemeenschap rekening te houden; tegenstanders stellen dat het idee een terugkeer betekent naar het unitaire België.

Filibusteren

Naar de Engelse term voor (o.a.) vrijbouter: politieke tactiek waarbij een politicus van de oppositie in een parlement eindeloos lange redevoeringen houdt of onophoudelijk vragen blijft stellen, om aldus de behandeling van een wetsvoorstel te vertragen. In 2013 werd in het Amerikaanse Congres 13 uur lang gefilibusterd tegen de bevestiging van een benoeming.

Guimardstraat

Informele naam voor het Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs, de koepelorganisatie van de inrichtende machten van het katholiek onderwijs in Vlaanderen, naar de straat waarin het gevestigd is (cf. ook de uitdrukkingen 'de Wetstraat', 'de Lambermontstraat' enz.). Het secretariaat biedt administratieve hulp en is tevens een werkgeversorganisatie en overlegforum. Vooral toen de verzuijing nog hoogtij vierde, werd het zgn. 'hoofdkwartier' beschouwd als een belangrijk machtscentrum binnen de christelijke zuil.

Investituurdebat

Parlementair debat over de regeringsverklaring van de nieuwe regering. 'Investituur' is o.a. een term uit het canoniek recht; in een ruimere betekenis gaat het om de plechtige hulding bij een benoeming. Na het debat volgt een vertrouwensstemming, waarbij het parlement zijn fiat geeft over het regeerakkoord.

Kaasschaafmethode

Metafoor gebaseerd op de werking van de kaasschaaf, waarbij telkens dunne sneetjes worden afgesneden: methode waarbij bezuinigingen worden doorgevoerd door in elke overheidsdienst relatief kleine (evenredige) besparingen door te voeren. Ook in bedrijfscontext wordt de kaasschaaf gehanteerd. Voorstanders van deze recent in de actualiteit opgedoken methode wijzen op de bescheidenheid van de ingrepen; tegenstanders wijzen op het uitblijven van een echte politieke keuze.

Kernkabinet

Samenkomst van de belangrijkste ministers (meestal de vicepremiers); synoniem van 'regeringstop'.

Kartel

(Tijdelijk) verbond tussen twee partijen om bij de verkiezingen met een gemeenschappelijke lijst op te komen. Een voorbeeld was het kartel tussen N-VA en CD&V van 2007 tot 2009.

Lambermontakkoord

Politiek akkoord (2001) genoemd naar de ambtswoning van de eerste minister in de Lambermontstraat. De zgn. ‘vijfde staatshervorming’, waar o.a. de domeinen landbouw en buitenlandse handel aan de gewesten werden toegewezen.

Legislatuurregering

Regering die niet voortijdig ten val kan worden gebracht, bv. door een vertrouwensstemming. Het principe werd o.a. ingevoerd om een overdaad aan verkiezingen op verschillende momenten en op verschillende niveaus (Europees, federaal, regionaal, lokaal) te vermijden.

Andere voordelen kunnen zijn dat het beleid op langere termijn gegarandeerd is en dat dit beleid ook afgestemd kan worden op andere bestuursniveaus.

Loftsocialisme

Pejoratief gebruikte metafoor voor socialisten die volgens sommige critici vervreemd zijn van hun traditionele basis, namelijk de arbeiders (zie ook de term ‘saloncommunisme’, ‘gauche caviar’ enz.), waardoor ze de spanningen in multiculturele arbeiderswijken minimaliseren of ontkennen.

Lombardakkoord

Naar de Luikse renaissancekunstenaar Lambert Lombard: politiek akkoord (2001) waar werd beslist dat de zes vertegenwoordigers van Brussel in het Vlaams Parlement vanaf 2004 rechtstreeks zouden worden verkozen.

Maatschappelijk middenveld

Naar analogie met een sportploeg: deel van de maatschappij dat zich bevindt tussen de overheid (of de markt) en de burger, soms ook 'civiele' maatschappij genoemd. Veelal vormen organisaties zonder winstoogmerk dit middenveld. Voorbeelden zijn culturele en religieuze verenigingen, werknemersorganisaties, belangengroepen, jeugdbewegingen, buurtorganisaties enz. Omdat de invloed van het middenveld groot is, benadrukken sommigen weleens dat het de verkozen politici zijn die de beslissingen nemen, en zij alleen (het zgn. 'primaat van de politiek').

Mestactieplan (MAP)

Beleidsplan (1996) van de Vlaamse regering om de mestproductie te bevrozen op het niveau van 1992. Het plan was het gevolg van de Europese Nitraatrichtlijn van 1991, die de maximaal toelaatbare hoeveelheden stikstof en fosfaat bepaalde die aan een gewas gegeven mogen worden. De nitraten bedreigen immers de waterkwaliteit. Tegen het plan rees veel verzet, ook in Vlaanderen, dat een van de meest overbemeste regio's in de EU is. Het MAP werd inmiddels meermaals gewijzigd, met verstrengde nitraatnormen tot gevolg.

Nieuwe politieke cultuur

Door sommige politici en commentatoren naar voren geschoven idee om de politieke normen en waarden te herijken en aldus de kloof met de burger te verkleinen. Verschillende voorstellen werden in de loop der tijden geformuleerd: strengere regels voor het politieke cliëntelisme en dienstbetoon, een andere verhouding tussen regering en parlement, een hervorming van justitie, een beter overheidsapparaat en dito dienstverlening enz.